TOPONIME PROVENITE DE LA ADJECTIVE ÎN ZONA SUBMONTANĂ A MEHEDINȚIULUI

Marius ARBĂNAŞI
(Drobeta Turnu-Severin)

Varietatea şi frecvența mare a formelor de relief din Podişul Mehedinți au dus la crearea de către localnici a toponimelor compuse în scopul diferențierii locurilor care au la bază acelaşi denotat. Spre exemplu *cucă*, entopic cu impact toponimic în zonă, a devenit toponim simplu în localitățile în care a fost întâlnit o singură dată; acolo unde sunt mai multe *cuci*, s-a procedat la diferențierea acestora în cadrul toponimelor compuse, prin adăugarea unor determinanți adjectivali sau substantivali: *Cuca Mare*, *Cuca Mică*, *Cuca Naltă*, *Cuca Mólii*, *Cuca Popii* etc. Nevoia de comunicare concisă a făcut ca toponimul *Cuca Naltă* să devină *Nalta*.

În cele ce urmează, vom discuta toponimele provenite de la adjective calificative sau posesive, ca urmare a simplificării toponimelor compuse din ale căror structuri acestea au făcut parte, sau direct de la diferite adjective, prin substantivare. Substantivarea constă în „elipsa termenului determinat şi articularea determinantului (*s.n.* adjectivului) „*cu articol hotărât*“[1]. Prin substantivare, adjectivele preiau caracteristicile termenului determinat: valoarea semantică, funcția gramaticală, precum şi categoriile gramaticale ale acestuia (gen, număr şi caz)[2]. În noua funcție, adjectivul „desemnează însuşi obiectul care conține şi calitatea şi însuşirea dată“[3].

[1] V. Frățilă, *Toponimia văii inferioare a Târnavelor* în idem, *Studii de toponimie şi dialectologie*, Timişoara, Ed. Excelsior Art, 2002, p. 186.
[2] Vezi A. Eremia, *Graiul pământului*, Chişinău, 1981, p. 106.
[3] V. Frățilă, *op. cit.*, p. 186.

BDD-V1872 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

După conținutul semantic exprimat, adjectivele care stau la baza unor toponime pot fi *calificative* (*propriu-zise*) şi *determinative* (provenite din alte părți de vorbire).

Adjectivele calificative (care exprimă calități ale obiectelor), întâlnite în structurile toponimice din Podişul Mehedinți, se grupează în:

a) adjective primare (simple): *adânc*(*-ă*), *alb*(*-ă*), *bătrân*(*-ă*), *bogat*(*-ă*), *ciablă*, *creț* (*creață*), *frumos* (*frumoasă*), *galben*(*-ă*), *gol*, *gros*, *hondoroásă*, *largă*, *lată*, *limpede*, *lungă*, *naltă*, *națională*, *netedă*, *pleş* (*pleaşă*), *pric*, *principală*, *pucioasă*, *rea*, *roşie*, *rotundă*, *scurt*, *sec* (*seacă*), *sfânt*(*-ă*), *sterp*, *strâmb*, *strâmtă*, *şes* (*săst*, *şest*), *şut*, *urât*(*-ă*), *vânăt*(*-ă*);

b) adjective derivate (cu ajutorul sufixelor): *bărăitor* (*burietor*), *bolboros*, *buduros*, *copăcioasă*, *crăcoasă*, *duruitoare*, *ferigos* (*ferigoasă*), *golaşă*, *hoțesc* (*hoțească*), (*îm*)*părțitoare*, (*în*)*fioros*, *județean*(*-ă*), *lăturoasă*, *luturoasă*, *mânioasă*, *pleşuv*(*-ă*), *râios* (*râioasă*), *râtoasă*, *rotată*, *stârminos*, *ținătoare*, *urlătoare*.

Acestora li se alătură cele provenite de la antroponime + sufixele *-esc*, *-ească*, *-eşti* care sunt adjective posesive (*Brâgleasca* „pârâu“ < *Valea* (*Apa*) *brâglească* „Valea (apa) lui Brâglea“; prin urmare toponimul *Brâgleasca* are la bază adjectivul posesiv *brâglească* < antrop. *Brâglea* + suf. *-ească*, prin substantivare).

Dintre adjectivele determinative (provenite din alte părți de vorbire, prin schimbarea valorii gramaticale sau a clasei lexicale), toponimia preia numai *adjectivele participiale*.

De la participii formate de la rădăcina verbului cu sufixul *-at*(*ă*): *adunat*, *afumată*, *culcată*, *deşelat*, *împuşcată*, *înfundată*, *întunecată*, *opleşată*, *pitulată*, *retezat*, *sărată*, *scofainată*, *spânzurată*, *tăiată*, *tărcat*, *totârlată*; cu sufixul *-ut*: *crescut*; cu sufixul *-s*: *ars*, *ascunsă*, *întoarsă*; cu sufixul *-t*: *rupt*; cu sufixul *-it*: *altoită*, *ascuțit*, *căldărită*, *găurit*, *lespezită*, *pânsănită*, *pârjolit*, *pârlită*, *ruginit*; cu sufixul *-ît*: *pojorât*(*-ă*).

Din punct de vedere semantic, toponimele provenite de la adjective pot fi clasificate după caracteristica ce o redau privind: aspectul, culoarea, dimensiunea, direcția de orientare, gustul, mirosul, temperatura, onomatopeele.

Adjectivele, determinanți în structurile toponimelor compuse, devin, uneori, prin articulare şi prin eliminarea substantivului, toponime simple: *Valea Adâncă* > *Adânca*, *Apa Limpede* > *Limpedea*, *Culmea Golaşă* > *Golaşa*, *Muntele*

BDD-V1872 © 2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

Sec > *Secu*, *Dealu Ascuțit* > *Ascuțitu*, *Pădurea Pojorâtă* > *Pojorâta*, *Poiana Totârlată* > *Totârlata*, etc.

Toponimele simple reprezintă adesea cel mai înalt grad al toponimizării, stadiul posttoponimic, de multe ori legătura cu denotatul devenind indirectă, sau chiar pierzându-se. Astfel, toponime precum *Pojorâtu* „pârâu", *Groşi* „păşune", *Lăturoasa* „cătun, pădure", *Bătrâna* „vale", *Pitulata* „pârâu, vale", *Sfânta* „pârâu, munte", *Întoarta* „cot al Coşuştei", *Copăcioasa* „cătun al satului Cărămidari", *Rătezatu* „pârâu, ponor" etc. nu par să aibă vreo legătură de natură semantică cu locurile denumite, căci un pârâu nu poate fi ars, „pojorât", dar el se numeşte aşa deoarece curge din dealul *Pojorâtu*, prin urmare avem de-a face cu un transfer toponimic; păşunea *Groşi* pare o construcție oximoronică deoarece păşunea este un teren eliberat de copaci; într-adevăr pădurea de groşi s-a defrişat, dar a rămas numele *Groşi*; *Lăturoasa* este considerată ca având la origine fie adj. *luturoasă* (< *lut* + suf. *-uroasă*), fie adj. *lăturoasă* (< *latură*[4] + suf. *-oasă* sau, chiar, < *lătură*[5] + suf. *-oasă*).

În opinia noastră, toponimul are la bază apelativul *luturi* „zonă de teren cu pământ argilos folosit la olărit" + suf. *-oasă*. Nu întrevedem evoluția toponimului simplu *Lăturoasa* din altul compus[6], cum se întâmplă adesea, prin urmare avem de-a face cu o derivare toponimică cu ajutorul sufixului toponimic *-a*[7]; o vale nu poate fi bătrână sau tânără, formele de relief reprezentând un dat natural dintotdeauna, dar în valea respectivă a existat o pădure a cărei caracteristică, *bătrână*, a fost transferată văii, pădurea fiind defrişată, de aici *Bătrâna* „vale". Numele cătunului *Copăcioasa* vine de la *Valea cu Copaci*, unde localnicii au defrişat pădurea şi şi-au făcut gospodării; oiconimul păstrează genul denotatului *valea*; *Rătezatu* este un pârâu care dispare brusc într-un ponor, neştiindu-se unde curge în continuare.

---

[4] Cf. Ion Ungureanu, *Elemente toponimice din Mehedinți*, Drobeta Tr. Severin, 2000, p. 186. Era normal ca de la *lut* să avem derivatul *lutoasă* (deci ar fi fost *Lutoasa*), precum în apropiere întâlnim oiconimul *Imoasa* (< *im* + suf. *-oasă*), iar de la *latură*, nu exista un motiv care să genereze un astfel de adjectiv cu impact toponimic.

[5] Cf. Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, Bucureşti, EA, 1963, p. 470. Considerăm că *lătúră*, cu sensul indicat în lucrare „apă murdară în care s-au spălat vasele de la bucătărie, rufele", citând *Dicționarul Enciclopedic*, este un apelativ care nu poate avea impact toponimic, cu atât mai mult derivatul *lăturoasă*.

[6] Cf. şi Teodor Oancă, *Probleme controversate în cercetarea onomastică românească*, Craiova, 1996, p. 142-145.

[7] Ideea este avansată, demonstrată şi susținută de Teodor Oancă, *op. cit*., 112-145.

BDD-V1872 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

Între obiect şi denumire există corespondenţe, adjectivul evidenţiind aspectul sau caracteristica locului denumit: *Larga* reprezintă o vale largă, pe când *Strâmta* semnifică o vale strâmtă, un loc de trecere într-un teren stâncos.

Prezentăm clasificarea semantică a toponimelor provenite de la adjective, având în vedere caracteristicile care au stat la baza acestor denumiri date de localnici de-a lungul timpului.

a) Toponime provenite de la adjective care redau starea, aspectul:

Adunaţii (*ot Baloteşti*) „fost sat“ înregistrat în Catagrafia din 1819 (vezi DTRO, I, p. 211); *Adunaţii (ot Nevăţ)* „fost sat“ înregistrat în Catagrafia din 1819 (vezi DTRO, I, p. 211); *Adấnca* „vale“, la Balta şi la Crainici; „pădină“, la Balta, Baloteşti, Gornovița, Isverna şi Şovarna; „râpă“, la Jidoştița; *Aráta* „pădină“, la Păuneşti; *Afumata* „peşteră între Cerna-Vârf şi Dâlma“; *Arsa* „piatră, vârf“, la Podeni; „stâncă“, la Răiculeşti; „pârâu“, la Ponoarele“; *Arsu* „munte“, la Obârşia-Cloşani; „crac de deal“, la Podeni“; *Ascuţấtu* „deal“, la Bala, la Dâlma şi la Negoieşti; *Bătrâna* „vale, depresiune“, la Ohaba; *Bătrânu* „deal“, la Colibaşi; *Ciábla* „stâncă spartă“, la Cireşu; *Copăcioasa* „deal, sat şi vale“, la Cărămidaru; *Craţa* „piatră cu striuri“, la Godeanu-comună; *Crăcoasa* „pârâu şi moară“, la baza Cracului Perilor, la Gornenţi; *Curmezâşa* „vale, pârâu“, la Balta şi Obârşia-Cloşani; *Curmezâşu* „deal“, la Obârşia-Cloşani“; *Culcata* „stâncă mare, aşezată longitudinal“, la Coada Cornetului; *Crescutu* „drum“, la Runcşoru; *Deşelatu* „deal a cărui culme are formă concavă, teşită“, la Balta şi la Malovăţ; *Feregoása* „deal cu ferigă“, la Balta, Gornovița şi Podeni; „vale“, la Şovarna şi la Schitu Topolniței; „păşune“, la Bunoaica; *Feregósu* „deal şi vale“, la Bâlvăneşti“; *Frumoasa* „poiană, luminiş în pădure“, la Mărăşeşti; „cişmea“, la Noapteşa; *Frumosu* „izvor, pârâu“, la Buseşti şi la Mărăşeşti“; *Flocoasa* „crac muntos, pădure“, la Gura-Văii; *Golaşa* „culme de deal; păşune“, la Ciovârnăşani“; *Golu Babii Dinii* „vârf de deal“, la Cerna-Vârf; (*Pe*) *Golu* „crac de deal arid, sterp“, la Ludu; *Golu* „insulă pe Dunăre“, la Gura-Văii; i se spunea şi *Pleşa*; *Înfiorosu* „ogaş adânc, cu pereţii abrupţi“, la Cerna-Vârf; *Înfundáta* „vale, depresiune“, la Cărămidaru; *Înfundátu* „ogaş“, la Gheorgheşti; (*În*) *Găuríta* „piatră cavernoasă“, la Cerna-Vârf; (*În*) *Găurítu* „geanţ cavernos“, la Păuneşti; *Întoársa* „piatră, stâncă“, la Balta; *Întoárta* „loc unde Coşuştea face un cot pronunţat“, la Dâlma şi Runcşor; *Întunecáta* „vale adâncă între două geanţuri“, la Obârşia-Cloşani; *Împărţitoárea* (în grai local, *Părţâtoárea*) „vale mică, ogaş, pârâiaş“ care despart pădurile satelor Brânzeni şi Delureni; se varsă

BDD-V1872 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

în crovul cu acelaşi nume; (*Îm*)*puşcata* „stânci“, la Brezniţa-Ocol şi la Podeni; *Încălecata* „stânci, pietre mari, suprapuse“, la Turtaba; *Lăspezáta* „piatră, faţă de munte“, la Isverna; *Muţuţoiáta* „piatră înaltă, ascuţită“, la Godeanu-comună; *Neteda* „poiană pe teren plan“, la Podeni; *Lăturoása* (*Luturoása*) „parte de sat“, la Brateş; „sat“ în comuna Bala (*Luturoasa* — atestat în 1483, cf. DRH, I, p. 189); *Límpedea* „vale, pârâu“, la Crainici; *Luturoasa* „teren arabil cu pământ galben, clisos folosit în olărit“, la Crainici; *Mânioasa* „pârâu abrupt de munte“, la Negoieşti; *Nalta* „cucă, la Brânzeni“; *Opleşáta* „vale“, la Balta; „păşune“, la Firizu; „pisc“, la Balta şi la Ilovăţ (< participiul de la *a opleşi* „a adăposti“); *Pănsăníta* „tarla“, la Baloteşti; *Părţâtoarea*, „locul unde se îngemănează moşiile a patru sate: Brânzeni, Delureni, Gărdăneasa şi Răiculeşti“; *Pituláta* „vale, pârâu“, la Brezniţa-Ocol; „poiană în pădure“, la Şiroca; *Pojeráta* „fost sat“ în sudul Podişului Mehedinţi, atestat în 1483 (DRH, I, 305-308); *Pojoráta* „pădure“, la Şipot; *Pojorâtu* „deal şi pârâu“, la Bala şi la Brânzeni; „pârâu, pădure, vale“, la Ponoarele; „parte de sat“, „pârâu“, la Bratovoieşti; „teren arabil“, la Crainici; *Pârlita* „coastă“, la Brânzeni; *Pârjolítu* „crac de deal“, la Bala; *Pleaşa* „vârf de deal“, la Selişte; „deal“, la Godeanu-sat; „moşie“, la Cireşu; *Pléşa* „vârf de deal“, la Balta şi la Obârşia-Cloşani; *Rătezatu* „pârâu, ponor“, la Obârşia-Cloşani; *Răua* „vale rea, greu de străbătut“, la Cerna-Vârf; „parte de sat“, la Coada Cornetului; „coastă abruptă“, la Godeanu-comună. Li se mai spune: *Valea Ră* şi *Coasta Ră*; *Râioasa* „pădure“, la Balta; *Râiosu* „deal“, la Cireşu şi la Schitu Topolniţei;

Săs „platou cu teren arabil“, la Bâlvăneşti; *Săst* „depresiune, vale întinsă şi largă“, la Gornenţi, Păuneşti şi Podeni; *Săstu* „depresiune cu teren drept“, la Gornenţi; *Scofáinata* „stâncă, piatră mare care prezintă o adâncitură, o scobitură“, la Cerna-Vârf; *Seaca* (*Saca*) „vale“, la Brezniţa-Ocol; *Secu* „vârf de munte“, la Isverna şi la Prejna; „ogaş“, la Cracu Muntelui; *Spălătoarea* „ogaş cu albii naturale de piatră unde se spală rufele“, la Răiculeşti; *Spânzurata* „moară“, la Colibaşi; *Stărpu* „crac de deal, cucui, vârf de deal“, la Păuneşti; *Stârminosu* „deal şi pârâu“, la Obârşia-Cloşani; *Şăs* „platou cu teren arabil“, la Bârâiac şi Mărăşeşti; *Şăsu* „teren drept cu loc arabil“, la Valea Ursului; *Şesa* „platou cu pădure“, la Pitulaşi; *Şesu* „platou cu teren arabil“, la Prejna, Şişeşti; *Şutu* „dealuri teşite, fără vârf“, la Jidoştiţa; *Tăiata* „piatră, potecă“, la Turtaba; „vârf, stâncă“, la Cireşu; *Ţânătoarea* (*Argintárilor*) „loc strâmt, de trecere, unde se pândeşte

BDD-V1872 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

vânatul“, la Obârşia-Cloşani; *Urâtu* „crov mlăştinos, adâncit“, la Gornenţi; *Uruptu* „deal“ la Firizu.

b) Toponime provenite de la adjective care redau culoarea:

Albu „pârâu“, la Godeanu-comună; *Gálbina* „vale, pârâu“, la Baia de Aramă, Ceptureni, Ponoarele şi Prejna; „coastă de deal“, la Bala; „munte“, la Isverna; *Gálbinu* „pârâiaş“, la Ponoarele; *Negurósu* „ogaş“, la Ilovița; *Prícu* „deal“, la Jidoştița. *Pric* are sensul de „pestriț, breaz, pătat“ şi reprezintă nume frecvente date de localnici cornutelor mari; *Róşia* „baltă cu apă roşie“, la Ciovârnăşani; „cioacă“, la Şişeşti; *Roşiile* „râpe“, la Baia de Aramă; *Ruginitu* „izvor cu apă minerală“, la Obârşia-Cloşani; *Tărcátu* „deal“, la Schitu Topolniței. Adjectivul *tărcat* are sensul de „pestriț, bălțat, dungat, vărgat“ (cf. DEX); (*Pe*) *Vânăta* „coastă de deal“, la Bala, Balta şi Păuneşti; *Vinetele* (*Vánătele*) „pietre mari, stânci de culoare vânătă“, la Balta şi Podeni.

c) Toponime provenite de la adjective care redau dimensiunea şi forma:

(*Pe*) *Grosu* „crac de deal“, la Cireşu şi Podeni. I se mai zice şi *Cracu al Gros*; *Grosu Oii* „luncă“, la Prejna; *Groşi*(*i*) „pădure, păşune“, la Bârâiac; „crac de deal“ şi „vale“, la Bala. Toponimele au la bază adjectivul *gros* (de la *copac gros*); *Larga* „depresiune, luncă“, la Obârşia-Cloşani; *Cotu Largii*; (*Pe*) *Largu* (zis şi *Gruniu Larg*) „deal mic“, la Balta; *Lata* „parte de sat“, „vale“, la Bratilovu, Mărăşeşti şi Negoieşti; (*În*) *Lunga* „pădină“, la Godeanu-sat; *Rotata* „poiană“, la Cireşu şi la Gornenţi (*Pădurea de la Rotata*); „deal, pădure, teren arabil“, la Bala; *Rotunda* „păşune“, la Păuneşti; *Scurta* „vale“, la Colibaşi; *Scurtu* „ogaş“, la Noapteşa şi la Şişeşti; *Strâmba* „pârâu“ (corespondentul slavului *Criva*, existent şi el în zonă), la Bârâiac şi Mărăşeşti; „pădină“, la Marga; *Strâmbu* (*Cracu Strâmb*) „crac de deal“, la Negoieşti; *Strâmta* „cheie, piatră“, la Păuneşti; *Totârláta* „poiană rotundă în pădure“, la Obârşia-Cloşani. Adjectivul *totârlat*(*-ă*) vine de la substantivul *totârlă* „roată“ (cf. CADE) şi este sinonim cu *rotat*(*-ă*).

d) Toponime provenite de la adjective care redau gustul şi mirosul:

Căldăríta „fântână cu apă coclită, căldărită“, la Cireşu; *Pucioása* „apă, izvor sulfuros“, la Balta; „câmpie, depresiune“, la Bala; „mlaştină“, la Negoieşti; *Puciósu* „deal“, la Balta; *Puturósu* „mlaştină; crov cu apă stătută“, la Bala; *Săráta* „vale, pârâu“, la Colibaşi.

e) Toponime provenite de la adjective de origine onomatopeică:

BDD-V1872 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

Bărăietoarea „izvor, pârâiaş zgomotos“, la Băseşti; *Bolborosu* „pârâu“, la Brebina; „apă care curge zgomotos“, la Baloteşti, Isverna, Şişeşti, Şiroca; *Bubuitoárea* „loc unde apa cade cu zgomot, cascadă“, la Şiroca; *Budurósu* „gârlă, gâldău“, la Negoieşti; *Burietoarea* „cascadă“, la Proiteşti; *Duruitoárea* „pârâiaş năvalnic“, la Schitu Topolniței; *Hondoroása* „vale, pădure“, la Podeni; *Urlători* „cascadă între stânci“, la Baloteşti.

Din punct de vedere tipologic, toponimele provenite de la adjective sunt, la prima vedere: a) simple şi b) compuse.

a) *Toponimele simple* sunt formate dintr-un singur morfem topnimic[8]. Ele pot fi *primare* sau *derivate* (*secundare*)[9].

Sunt toponime primare acelea al căror etimon nu-şi modifică forma în urma toponimizării, ele provenind din adjective calificative primare: *adânc*, *alb*, *bătrân*, *bogat*, *frumos*, *larg*, *lat*, *limpede*, *nalt*, *pric*, *principal*, *rotund*, *sec*, *strâmb*, *urât*, *vânăt* etc. sau derivate: *bolboros*, *buduros*, *copăcios*, *ferigos*, *luturos*, *mânios*, *rotat*, *stârminos* etc., din adjective determinative: *afumat*, *culcat*, *deşelat*, *împuşcat*, *sărat*, *tărcat*, *totârlat*[10] etc. sau din adjective posesive de origine apelativică: *boierească*, *hoțească*, *țigănească*: *Boiereásca* „afluent al Coşuştii, vale, deal şi pădure“, la Coada Cornetului; „luncă“, la Crainici; „pădure“, la Brebina şi Mărăşeşti; *Hoțeásca* „pădure“, la Bobaița şi Crăguieşti; *Țigăneasca* „linie, parte de sat“, la Crainici; „vale“, la Bala.

Toponimele simple derivate provin şi de la adjective posesive formate cu sufixele *-ească* sau *-esc* de la antroponime.

În zona submontană a Mehedințiului se păstrează încă în limba vie a localnicilor adjectivele posesive provenite de la antroponime. Îndeosebi în localitățile Bala, Balta, Costeşti, Cerna-Vârf, Gornenți, Gornovița şi Podeni, ulițele, liniile, mahalalele şi părțile de sat sunt denumite prin toponime compuse în care determinantul, adjectiv posesiv, provine de la numele neamului care locuieşte în zona respectivă[11]. Asemenea toponime, formate cu ajutorul

[8] Cf. V. Frățilă, *Studii de toponimie şi dialectologie*, p. 183, care-l citează pe A. Eremia, *Nume de localități*, p. 130.
[9] Substanța celor două tipuri de toponime simple este discutată pe larg de Gh. Bolocan, *Introducere* la DTRO, I, p. 25-52, şi de V. Frățilă, *Studii de toponimie şi dialectologie*, p. 183-192.
[10] Pentru toponimele provenite de la aceste adjective, vezi *supra*.
[11] Problema toponimelor compuse, în care determinantul este un adjectiv posesiv, a fost pe larg tratată în teza noastră de doctorat *Toponimia submontană a Mehedințiului*, capitolul *Toponime provenite de*

BDD-V1872 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

adjectivelor posesive au la bază şi alţi entopici: *apa*, *coasta*, *cracul*, *culmea*, *cureaua* (de pământ), *dealul*, *fântâna*, *moara*, *moşia*, *ogaşul*, *pădina*, *pădurea*, *păşunea*, *pârâul*, *plaiul*, *valea* (cel mai frecvent) etc.

În general, adjectivele posesive exprimă ideea de „proprietatea lui ...“[12], termenului „proprietatea“ substituindu-i-se un entopic sau un alt apelativ.

Adjectivele posesive derivate de la antroponime, cu sufixul *-esc, -ească* la feminin, *-eşti* la plural au devenit prin substantivare toponime simple ca urmare a simplificării toponimelor compuse al căror denotat a fost un entopic:

Apa (*Valea*) *Gheorgheasc*ă > *Gheorgheásca*; *Coasta Jărcheasc*ă > *Jărcheásca*, *Cracu Gănţesc* > *Gănţéscu*, *Culmea Mezasc*ă > *Mezásca*; *Cureaua Căpităneasc*ă > *Căpităneásca*; *Dealu Frăţilesc* > *Frăţiléscu*; *Fântâna Gănţeasc*ă > *Gănţeásca*; *Linia Oprinţeasc*ă > *Oprinţeasca*; *Mahalaua Dorobănţeasc*ă > *Dorobănţeásca*; *Moara Papaveasc*ă > *Papaveásca*; *Moşia Hârgoteasc*ă > *Hârgoteásca*; *Moşiile Hârgoteşti* > *Hârgotéştile*; *Ogaşu Tonţesc* > *Tonţéscu*; *Pădina Bordeasc*ă > *Bordeásca*; *Pădurea Bengeasc*ă > *Bengeásca*; *Pârâul Mâţesc* > *Mâţéscu*; *Plaiul Hoţesc* > *Hoţéscu*; *Valea Brâgleasc*ă > *Brâgleásca* etc.

Preponderenţa toponimelor cu formă feminină, provenite prin substantivizarea adjectivelor posesive în *-esc* (*-easc*ă), se datorează, în general, folosirii de către localnici a sensului de „moşia (proprietarea) lui ...“[13], unde denotatul este de genul feminin. O altă cauză a superiorităţii numerice a toponimelor cu formă feminină o constituie transferul toponimic. Spre exemplu, *Bălăneásca* denumeşte în prezent „un deal“, „un vârf de deal“, dar şi „o pădure“. Datorită frecvenţei (uzului), s-a impus toponimul provenit de la adjectivul posesiv ce a determinat entopicul *pădurea*, iar dealul şi vârful de deal au preluat forma actuală, *Bălăneasca*, prin transfer toponimic, deşi iniţial dealul s-a numit *Bălănescu*.

Toponimele *Boiereásca*, *Brâgleásca* şi *Gheorgheásca* denumesc, în ordine, „un deal“ şi „două pâraie“ prin transfer toponimic de la „vale“, denotatul iniţial pentru fiecare dintre toponimele în discuţie. În zona submontană a Mehedinţiului, toate apele curgătoare sunt denumite, pe porţiunile ce traversează vetrele de sat, *Văi*, singular *Valea*, iar în afara vetrelor de sat, după entopicul

---

la antroponime, susţinută în iunie 2005, la Universitatea de Vest din Timişoara, coordonator ştiinţific: prof. univ. dr. Vasile Frăţilă.

[12] Cf. Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, p. 179.

[13] Cf. V. Frăţilă, *Toponimia văii inferioare a Târnavelor*, în idem, *Studii de toponimie şi dialectologie*, p. 188.

BDD-V1872 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

valea, ca determinant în genitiv sau nominativ, se foloseşte substantivul (*Mâțeşti*, *Crainicilor*, *Obârşiei*, etc.) sau adjectivul (*Limpede*, *Galbenă*, *Gheorghească* etc.), toponime compuse care vor deveni, prin renunțarea la denotat: *Mâțeşti*, *Crainici*, *Obârşia*, *Limpedea*, *Galbena*, *Gheorgheasca*. Cum majoritatea văilor au şi un curs de apă (permenent sau temporar), constatăm că entopicul *valea* este sinonim cu *apa*, *râul*, *pârâul* şi, adesea, cu *ogaşul*. Aşa se explică de ce unele *râuri*, *pâraie* sau *ogaşe* au formă feminină: *Galbina* „pârâu", *Intoárta* „tău în Coşuşte", *Mânioasa* „pârâu", *Pistrița* „pârâu", *Pucioasa* „izvor mineral, ogaş", *Sfânta* „pârâu", *Strâmba* „pârâu", *Vânăta* „pârâu" etc.

Cercetând toponimia şi, legat de aceasta, antroponimia zonei submontane a Mehedințiului, am constatat că toponimele în *-easca* nu au la bază supranume feminine, aşa cum se precizează, ca alternativă, în diferite lucrări de specialitate, ci numai antroponime masculine: *Moşia lui Dobre* > *Dobreasca*, *Valea lui Stan* > *Stăneasca*, *Pădurea lui Gurgui* > *Gurguiasca* etc. Dacă întâlnim în antroponimia populară supranume precum *Dobreasca*, *Stăneasca*, *Negoiasca* etc., e că acestea provin de la patronime precum *Dobrescu*, *Stănescu*, *Negoiescu* etc., deci sunt derivate cu sufixul moțional *-a* şi nicidecum cu *-easca*. Cu ajutorul sufixului *-esc* (*-easca*) sunt formate adjective la nivelul limbii comune, de regulă, de la antroponime, adjective care, prin substantivare, devin toponime: *Coasta Bălăneáscă* > *Bălăneásca* „coasta lui Bălan"; *Linia Bodrânceáscă* (~ *Bordânceásca*) > *Bodrânceásca* (*Bordânceásca*) „parte de sat unde locuieşte neamul lui Bordânc"; *Ulița Dorobănțeáscă* > *Dorobănțeásca* (*Dorobănțásca*) „parte de sat unde au gospodării cei din neamul lui Dorobanțu"; *Fântâna Gănțeáscă* > *Gănțeásca* (*Gănțásca*) „fântâna lui Ganțu"; *Valea Gheorgheáscă* > *Gheorgheásca* „pârâu care trece prin satul neamului Gheorghescu, Gheorgheşti"; *Culmea Mezeáscă* (~ *Mezáscă*) > *Mezásca* „culmea lui Mezea"; *Dealul Robesc* > *Robescu* „dealul lui Robu" etc.

Numărul apelativelor cu rol de denotat în structura toponimelor compuse, al căror determinant este un adjectiv posesiv de origine antroponimică, este mult mai mare[14]. Asemenea structuri toponimice, formate de la alte apelative decât entopicele, se regăsesc în toponimia locală a fiecărei aşezări, dar ele sunt supuse efemerității, odată cu dispariția persoanelor de la al căror nume s-au format adjectivele posesive, toponimele pierd treptat din relevanță până la dispariția lor

[14] Cf. Marius Arbănaşi, *Structura semantică a toponimelor din zona submontană a Mehedințiului*, în SCO, nr. 7, p. 133-172 şi idem, *Toponimia submontană a Mehedințiului*, teză de doctorat, p. 397-400.

BDD-V1872 © 2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

definitivă, fiind înlocuite, în timp, de alte toponime create de localnici în scopul orientării acestora în arealul dat. Astfel, morile pe apă, atât de frecvente până acum 30-40 de ani, în prezent au dispărut sau sunt părăsite în proporție de 90%. Doar bătrânii îşi mai amintesc de *Moara Achimească*, *~ Dovlețească*, *~ Manoleasсă*, *~ Muicheasсă*, *~ Negoițească*, *~ Pârvuleasсă*, *~ Petoleasсă*, *~ Potcoveasсă*, *~ Şchiopeasсă*, *~ Zamfireasсă* etc., în prezent locurile respective reprezentând grădini de zarzavaturi, se numesc: *Grădina lu Dovlete* (unde a fost *Moara Dovlețească*), *~ lu Muică* (sau unde a fost *Moara Muicheasсă*), *~ lu Potcoavă* (unde a fost *Moara Potcoveasсă*).

Aşa cum am mai precizat, toponimele simple provenite din adjective calificative posesive reprezintă un stadiu superior al toponimizării, golite semantic, acestea individualizează văi, râuri, pâraie, ogaşe, dealuri, păduri, pădini, poieni, culmi, coaste sau moşii.

Iată toponimele simple provenite de la adjective posesive derivate de la patronime cu sufixele *-ească*, *-esc*:

Bădăiásca „deal şi pădure“, la Gornovița (< antrop. *Bădắi*); *Bălăneásca* „deal, coastă, pădure“, la Gheorgheşti (< antrop. *Bălán*); *Bălceásca* „vale“, la Iupca (< antrop. *Bálcea*); *Bengeásca* „pădure“, la Crăguieşti (< antrop. *Benga*); *Bordânceásca* „linie, parte de sat“, la Buseşti (< antrop. *Bordắnc*); *Borhoceásca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Borhócea*); *Bordeásca* „pădină cu păşuni şi livezi“, la Marga (< antrop. *Bórdea*); *Brâgleásca* „vale, parte de sat“, la Isverna (< antrop. *Brắglea*); *Caşoteásca* „vale“, la Crainici (< antrop. *Cáşotă*); *Covăsásca* (*Covăsăleásca*) „pădure“, la Podeni (< antrop. *Covăsálă*); *Dobreásca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Dobre*); *Dorobănțeásca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Dorobánțu*); *Drăgásca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Drágu*); *Drăneásca* „luncă“, la Cerna-Vârf (< antrop. *Drăgán*); *Floreásca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Florea*); *Gănțásca* „fântână“, la Costeşti (< antrop. *Gánțu*); *Geneásca* „pădure“, la Bala (< antrop. *Geánă*); *Gheorgheásca* „pârâu“, la Buseşti (< antrop. *Gheorghe*, pe a cărei moşie a curs apa, dar mai plauzibilă ni se pare proveniența de la satul *Gheorgheşti*, pe care-l străbate, deci avem un transfer toponimic); *Ghețásca* „vale“, la Colibaşi (< antrop. *Gheáță*); *Grămeásca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Grama*); *Gurgeásca* „curea de teren, păşune, moşie, teren arabil“, la Bala (< antrop. *Gúrgu*); *Hârgoteásca* „moşie“, la Baia de Aramă (< antrop. *Hârgót*); *Ianculeásca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Iancu* şi *Iancúlea*); *Iliásca* „uliță“, la Balta (< antrop. *Ilie*); *Jărcheásca* „coastă“, la Balta (< antrop. *Jarcu*);

BDD-V1872 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

Lăzăreásca „uliță“, la Balta (< antrop. *Lazăr*); *Lupeásca* „pădină“, la Cerna-Vârf (< antrop. *Lupu*); *Lupuleásca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Lupu*); *Manoleásca* „moară“, la Balta, Şiroca; „pădure“, la Podeni (< antrop. *Manóle*); *Magheásca* „linie în sat“, la Gornovița (< antrop. *Maga*); *Mărgeásca* „deal, moşie, ştiubei“, la Marga (< antrop. *Marga*); „pârâu“, la Şiroca (< oiconimul *Marga*); *Mezásca* „coamă de deal“, la Costeşti (< antrop. *Mezea*); *Muicheásca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Muică*); *Murăşásca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Múrăş*); *Muncescu* „deal“, la Malovăț (< antrop. *Muncea*); *Negoițeasca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Negoiță*); *Opreásca* „pădure“, la Bâlvăneşti (< antrop. *Oprea*); *Opriţasca* „mahala“, la Balta (< antrop. *Oprița*); *Oproiásca* „linie în sat“, la Puținei (< antrop *Oproiu*); *Papaveásca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Papávă*); *Pauleásca* „pădure“, la Podeni, dar şi *Păuleásca* „moară“, la Gornenți (< antrop. *Paul*); *Potcoveásca* „moară“, la Gornenți (< antrop. *Potcoávă*); *Predeásca* „moară şi pădure“, la Podeni (< antrop. *Preda*); *Răiculeásca* „moară“, la Ponoarele (< antrop. *Raicu*); *Robéscu* „deal“, la Malovăț (< antrop. *Robu*); *Roteásca* „moară“, la Gornovița (< antrop. *Roată*); *Sibineásca* „moară“, la Bala (< antrop. *Sibin*); *Stăncheásca* „luncă“, la Balta (< antrop. *Stancu*); *Şchiopeásca* „moară şi pădure“, la Podeni (< antrop. *Şchiopu*); *Trăileásca* „moară“, la Gornenți (< antrop. *Trăilă*); *Ţibreásca* „moară“, la Bâlvăneşti (< antrop. *Ţibru*); *Vlădiceásca* „pădure“, la Podeni (< antrop. *Vlădíca*); *Vrăbeţásca* „moară“, la Gornovița (< antrop. *Vrăbéte*).

Între toponimele simple întâlnim chiar şi plurale toponimice provenite de la toponime primare sau derivate:

Hârgotéştile „moşiile boierilor Hârgot“, la Baia de Aramă; *Strâmbele* „pâraie“, la Bârâiac.

b) *Toponimele compuse* sunt nume de locuri formate din cel puțin două cuvinte având rolul de a diferența denotatul cu ajutorul unui determinant adjectival sau substantival.

Acestea sunt preponderente în microtoponimie, ele sunt create de localnici în scopul diferențierii în detaliu a fiecărui loc[15].

[15] Din literatura de specialitate, ne-au reținut atenția pentru complexitatea abordării problematicii toponimelor compuse: Gh. Bolocan, *Nume de locuri compuse*, în SCL, XXVIII, 1977, nr. 6, p. 621-629; idem, *Introducere* la DTRO, I, p. 11-16, 25, 57-61; V. Frățilă, *Toponimia văii inferioare a Târnavelor*, în idem, *Studii de toponimie şi dialectologie*, p. 193-204; T. Oancă, *Probleme*

BDD-V1872 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

De la adjective nu se pot crea toponime compuse, ci numai toponime simple, aşa cum am demonstrat mai sus.

În cadrul toponimelor compuse, denotatul, care pare să fie un adjectiv substantivat, este, de fapt, un toponim.

Iată toponimele compuse întâlnite în Podişul Mehedinţi, ai căror termeni determinaţi sunt toponime de proveniență adjectivală:

Scurtu al Drept „ogaş“, la Şişeşti; *Scurtu Mare* „ogaş“, la Şişeşti; *Scurtu Mic* „ogaş“, la Noapteşa; *Scurtu Stâng* „ogaş“, la Şişeşti (< top. *Scurtu* + determinanţi adj.); *Strâmba Mare* „pârâu“, la Bârâiac; *Strâmba Mică* „pârâiaş“, la Bârâiac (< top. *Strâmba* + determinanţi adj.); *Şutu al Mare*, *Şutu al Mic* „dealuri teşite“, la Jidoştiţa (< top. *Şutu* + determinanţi adj.); *Uruptu Mare*, *Uruptu Mic* „dealuri“, la Firizu (< top. *Uruptu* + determinanţi adj., cu *u* protetic).

Cercetarea documentelor coroborată cu anchetele aprofundate pe teren a condus la eliminarea ambiguităţilor privind etimoanele mai multor toponime care, la prima vedere, par de origine adjectivală. Este cazul oiconimelor *Negrúşa*, *Noápteşa*, *Pistríţa* şi *Puţinéi* a căror origine este antroponimică.

Precizăm că în studiul de faţă nu am inclus toponimele străine provenite din adjective. Este vorba, în cea mai mare parte, de toponimele slave existente în Podişul Mehedinţi. Ele au fost tratate în studiul nostru *Toponimia slavă din podişul şi subcarpaţii Mehedinţiului* (în SCO, nr. 8, p. 113-186) şi în teza de doctorat mai sus citată (capitolul *Stratificarea genetică a toponimelor din zona submontană a Mehedinţiului*, p. 291-341).

Concluzii:

Din punct de vedere istoric, toponimele de origine adjectivală sunt atestate începând cu a doua jumătate a secolului al XV-lea (*Luturoasa* „sat, comuna Bala“ — 1483, cf. DRH, I, p. 189).

Din punct de vedere tipologic, toponimele de proveniență adjectivală sunt simple: *Albu*, *Ascuţitu*, *Bălăneasca*, *Bătrâna*, *Bordânceasca*, *Brâgleasca*, *Copăcioasa*, *Galbena*, *Golaşa*, *Larga*, *Lata*, *Limpedea*, *Luturoasa*, *Mărgeasca*, *Pricu*, *Pucioasa*, *Răua*, *Strâmba*, *Şutu*, *Urâtu*, *Pojorâtu*, *Urlători*, etc.

Toponimele compuse: *Scurtu Drept*, *Scurtu Mare*, *Scurtu Mic*, *Scurtu Stâng*, *Şuţu al Mare*, *Şuţu al Mic*, *Strâmba Mare*, *Strâmba Mică*, *Uruptu Mare*,

---

controversate în cercetarea onomastică românească, p. 146-206; I. Toma, *Toponimia Olteniei*, Craiova, 1988, p. 144-154.

BDD-V1872 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

Uruptu Mic etc. au ca termen determinat un toponim de proveniență adjectivală, şi nu un adjectiv substantivat.

Adjectivele calificative sunt utilizate frecvent în crearea toponimelor compuse din Podişul Mehedinți. Acestea au devenit toponime simple prin suprimarea denotatului; numărul lor este relativ mic față de cel al toponimelor compuse în a căror structură întâlnim determinanți adjectivali.

Considerăm că la baza simplificării toponimelor compuse a stat uzul, frecvența foarte mare a utilizării acestora; nevoia de concizie în comunicare a condus la formele contrase, simple, actuale.

Toponimele simple, provenite din adjective posesive derivate cu sufixele *-esc* şi *-ească* de la antroponime, au funcționat mai întâi ca toponime compuse (*Valea Brâglească*, *Lunca Drăgănească*, *Moşia Hârgotească*, *Pădurea Şchiopească*, etc.), iar după un mai lung stadiu de toponimizare, denotatul a fost eliminat, funcțiile acestuia fiind asimilate de determinant. Este un procedeu frecvent întâlnit la nivelul limbii comune, prin care adjectivele preiau încărcătura semantică a substantivului, precum şi categoriile de gen şi număr ale acestuia, cunoscut sub denumirile de schimbarea valorii gramaticale, schimbarea clasei lexicale, conversiune sau derivare improprie. În felul acesta s-a ajuns la toponimele simple actuale: *Brâgleasca*, *Drăgăneasca*, *Hârgoteasca*, *Şchiopeasca* etc.

Este de remarcat că foarte puține dintre toponimele compuse formate cu ajutorul adjectivelor posesive în *-esc*, *-ească* au evoluat, prin simplificare, la toponime simple, restul, în număr destul de mare, continuând să funcționeze ca toponime compuse (analitice)[16].

Cele mai frecvente situații de simplificare le reprezintă toponimele compuse în structura cărora au existat ca termeni determinanți: *apa*, *valea*, *pădurea* şi *moara*.

Ca şi în limba comună, genul şi numărul toponimului de origine adjectivală se realizează prin acord cu denotatul care a fost suprimat; chiar dacă toponimul pare să nu provină dintr-unul compus, în mintea creatorilor a existat un denotat cu care să se facă acordul toponimului respectiv.

Spre deosebire de câmpie, unde satele îşi luau numele de la acelea ale moşiilor, în Podişul Mehedinți, unde relieful este foarte variat, moşiile fiind rare, nu întâlnim localități al căror nume să provină din adjective posesive cu sufixul *-easca*.

[16] Pentru toponimele compuse formate cu ajutorul adjectivelor posesive, vezi M. Arbănaşi, *Toponimia submontană a Mehedințiului* (teză de doctorat), p. 397-400.

BDD-V1872 © 2005 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)

Transferul toponimic este evident şi în cazul toponimelor de origine adjectivală:

Bătrâna „vale“ < *Bătrâna* „pădure“ (uzul fiind cel care impune toponimul);

Brâgleasca „parte de sat“ < *Brâgleasca* „pârâu, vale care trece prin satul Isverna“;

Gheorgheasca < *Gheorgheşti* „sat“.

Dacă în Podişul Mehedinţi nu se întâlnesc nume de sate în *-easca*, în schimb întâlnim câteva nume de ape: *Brâgleasca*, *Gheorgheasca*, *Mărgeasca*.

În toponimia majoră a Podişului Mehedinţi sunt de origine adjectivală oiconimele: *Copăcioasa* şi *Lăturoasa* (*Luturoasa*) şi hidronimele: *Brâgleasca* şi *Pojorâtu*.

TOPONYMES PROVENUS DES ADJECTIFS DANS LA ZONE SOUS-MONTAGNEUSE DE MEHEDINȚI

Résumé

Dans la zone sous-montagneuse de Mehedinţi, les toponymes provenus des adjectifs sont réduits par rapport aux toponymes qui existent ici. Ils représentent une évolution du phénomène toponymique, suite à la suppression du signifié, le signifiant reprenant ainsi les fonctions de ce dernier.

Représentative pour cette région est la conservation des adjectifs possessifs d'origine antroponymique dans les toponymes composés. Cette grande fréquence a conduit à la simplification de certains toponymes composés. Par la réduction du déterminant, l'adjectif possessif a repris toutes ses caractéristiques, en devenant un toponyme simple par substantivation. Dans la qualité qu'ils ont acquis, les adjectifs représentent les objets mêmes, determinés au début par ceux-ci.

BDD-V1872 © 2005 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-24 18:13:49 UTC)